

Asia: VN/14164/2024

Asemanhaltijan tehtävien järjestäminen Suomessa

Lausuntopyynnön kysymykset

1. Haluatteko esittää yleisiä huomioita arviomuistioluonnoksesta?

Senaatin Asema-alueet Oy toteaa, että arviomuistion luonnoksen kohdan 2.2. maininta siitä, että ”Senaatin Asema-alueet Oy omisti elokuussa 2024 asemarakennuksia 20 paikkakunnalla.” on virheellinen. Senaatin Asema-alueet Oy:llä on syyskuun 2024 tilanteessa kiinteistöomistuksia 20 paikkakunnalla, joista asemarakennuksia on 6 kpl (Malmi-Helsinki, Iisalmi, Lappeenranta, Pori, Rovaniemi ja Seinäjoki.)

Kohta 7.3. ”Jos asemien hallinnointi keskitettäisiin Senaatin Asema-alueet Oy:lle tai jollekin kokonaan uudelle toimijalle, asemanhaltijan lakisääteisiin tehtäviin perehtyminen ja niiden hoitaminen muodostaisi todennäköisesti vain pienen osan toiminnan kokonaiskustannuksista. Kustannuksia saattaisi kuitenkin olla mahdollista kattaa ainakin osittain rautatieyrityksiltä kerättävin maksuin.”

Tältä osin Senaatin Asema-alueet Oy korostaa, että sen liiketoiminta perustuu sen omistamien kohteiden kiinteistökehittämiseen ja kohteiden myyntiin. Yhtiö toteaa, että arviomuistiossa esitetyn kaltainen asemien hallinnoinnin keskittäminen (asemien pysyvän kiinteistöomaisuuden hallinta) ja asemanhaltijan lakisääteisten tehtävien hoitaminen edellyttäisi merkittävässä määrin yhtiön uudenlaista organisoitumista sekä asemakohteisiin liittyvien vastuiden ja ennen kaikkea ansaintalogiikan ratkaisemista.

a) Säännöt oikeudesta kuljetukseen

Uusia velvoitteita asema-alueiden omistajille asetettaessa tulee huomioida, että useat suunnitellut multimodaaliset rautatieasemat ovat jo nyt yksityisessä omistuksessa. On myös hyvä huomioida, että asemien omistus on tällä hetkellä jo merkittävästi hajautunut ja useat mahdollisista multimodaalisen matkustajaliikennekeskuksen omistajista ovat yksityisiä tahoja.

Multimodaalisten rautatieasemien osalta sopisi paremmin, että rataverkon haltija vastaisi asemanhaltijuudesta tai vaihtoehtoisesti asemanhaltijana toimisi haluttujen asemakeskusten osalta asemapalveluita tuottava operaattori.

Samoin rataverkon haltija olisi sopiva taho huolehtimaan, että rautatieyritykset laativat omat esteettömään matkustamiseen liittyvät sääntönsä oikeudesta kuljetukseen ja ilmoittavat sivustoillaan vammaisen matkustajan tarvitsemista tiedoista.

b) Avunanto rautatieasemilla ja junissa sekä avunannon edellytykset

-

c) Tiedot lähimmistä asemista, joilta on saatavissa avustamispalvelua

Yhteenvedosta voi päätellä, että olisi luontevaa vastuuttaa rautatieyritykset järjestämään avustuspalvelut, eikä näihin tehtäviin siten tarvita asemanhaltijaa.

d) Liikkumisvälineiden, apuvälineiden ja avustavien koirien korvaaminen

-

e) Henkilöstön koulutus

-

f) Matkustajien henkilökohtainen turvallisuus

-

g) Valitusten käsittelymenettelyt

Senaatin Asema-alueet Oy näkee kannatettavana, että olisi yksi rataverkon haltijan vastuulla oleva palautekanava. Tämä helpottaisi asiakasta, kun asiakkaan ei tarvitsisi tietää, kenelle palaute mistäkin asiasta osoitetaan.

h) Palvelujen laatuvaatimukset

-

i) Matkustajien oikeuksista tiedottaminen

Senaatin Asema-alueet Oy näkee kannatettavana että tietoja matkustajanoikeuksista ja valvovista viranomaisista voitaisiin myös lisätä Väyläviraston ja HSL:n tuottamiin lähialuekarttoihin.

j) Sopimus junaan pääsyä helpottavien laitteiden tarjoamisesta ja hallinnasta sekä avun ja vaihtoehtoisten kuljetusten tarjoamisesta

Senaatin Asema-alueet Oy näkee tarkoituksenmukaisena, että rataverkon haltijan tulisi tehdä rautatieyrityksen kanssa aiempaan tapaan [rataverkon haltijana] kullekin asemalle sopimus junaan pääsyä helpottavien laitteiden tarjoamisesta ja hallinnasta sekä avun ja vaihtoehtoisten kuljetusten tarjoamisesta rautatievastuun mukaisesti.

k) Avun tarjoaminen laitteiden huollon aikana

-

l) Kirjalliset toimintaohjeet ja käyttö säännöt

-

m) Kuulemismenettely asemien rakentamisessa

-

n) Liikuntarajoitteisten henkilöiden kuljetusta ja avustamista koskevien tietojen käsittely

-

o) Asemalla tapahtuva tiedottaminen

-

p) Rautatieasemien esteettömyyttä koskevat tiedot ja tiedon päivittäminen

-

q) Asemanhaltijan mahdolliset uudet tehtävät:

- Matkustajien oikeuksia koskevat velvoitteet, joita on ehdotettu laajennettaviksi multimodaalisiin matkustajaliikennekeskuksiin (yllä kohdat a, b, e, h ja i, kommentit voi esittää myös nykyisten velvoitteiden kommentoinnin yhteydessä)
- Kokonaan uudet asemanhaltijalle mahdollisesti osoitettavat velvoitteet (matkustajien kanssa käytettävät viestintävälineet, keskitetyt yhteyspisteet multimodaaleissa matkustajaliikennekeskuksissa, asemien minimivaihtoajan määrittely)

-

3. Arviomuistioloituksen yhteenvedossa on esitetty neljä karkeaa etenemisvaihtoehtoa. Mikä muistiossa tarkemmin kuvatuista alustavista etenemisvaihtoehdoista olisi mielestänne toimivin?

1. Asema-alueiden omistusta tai asemien sopimus pohjaista hallinnointia keskitetään ja nämä toimijat määritetään lainsäädännössä asemanhaltijoiksi koko Suomessa tai tietyillä asemilla.
2. Asema-alueiden omistajat määritetään asemanhaltijoiksi lainsäädännössä.
3. Asemanhaltijaa ei määritetä lainsäädännössä, mutta asemanhaltijan lakisäätteiset tehtävät osoitetaan tarvittaessa lainsäädännössä tehtäväperusteisesti tietyille toimijoille.
4. Asemanhaltijaa ei määritetä lainsäädännössä eikä asemanhaltijan tehtäviä erikseen osoiteta toimijoille, vaan asemanhaltijan EU-asetuksen mukaisten tehtävien hoitamiseen puututaan tarvittaessa tapauskohtaisesti valvonnan keinoin.

Senaatin Asema-alueet Oy on esittänyt näkemyksensä esitetyistä vaihtoehtoista kussakin alakohdassa. Näkemyksemme mukaan vaihtoehto 3 olisi toimivin. Toiseksi paras on mielestämme vaihtoehto 1, kuitenkin siten, että rataverkon haltijan tehtäväksi määritetään esim. sopimus pohjaisesti haluttujen palvelujen tuottaminen.

4. Mikä on näkemyksenne etenemistavasta 1? Millaisia vaikutuksia tällä etenemistavalla olisi?

Näkemyksemme mukaan vaihtoehto 1 on toiseksi kannatettavin vaihtoehto, kuitenkin jäljempänä esitetyin reunaehdoin:

Jos hallinnointia halutaan keskittää, niin näkisimme, että luontevin asemanhaltija olisi rataverkon haltija eli Väylävirasto, koska asemanhaltijan vastuulle kuuluu myös asemat, joissa ei ole asemarakennusta. Rataverkon haltijan vastuulle kuuluvat myös kaikkien valtion rataverkon asemien laiturialueet ja siihen välittömästi liittyvät rakenteet sekä kulkuyhteydet laiturille. Väylävirasto rataverkon haltijana myös vastaa tällä hetkellä useista ns. asemahaltijan tehtävistä, kuten esim. asemien lähialuekartat, matkustajien turvallisuus laiturialueilla, yleinen ohjeistus ja tiedottaminen.

Näkemyksemme mukaan asemanhaltijan tehtävät eivät liity niinkään asemarakennuksen omistajuuteen, vaan enemminkin kyse on palvelutyypillisistä tehtävistä, jotka eivät ole sidoksissa asemarakennuksen omistajuuteen tai vastaava tehtävä kuuluu muun lainsäädännön nojalla rataverkon haltijalle.

Useita asemanhaltijan tehtäviä on myös mahdollista osoittaa rautatieyritykselle, kuten mm. avustuspalvelut ja tiedottaminen esteettömästä junamatkustamisesta. Näiden palveluiden järjestäminen tulisi sisällyttää rautatieyritysten kilpailutusvaateisiin.

Mahdollisesti tiettyjen tärkeämpien asemien ja multimodaalisten matkustajaliikennekeskusten omistajuus voisi olla hyvä pitää valtionhallinnon toimijalla (esim. erityistehtäväyhtiöllä), jolloin näillä asemilla aseman omistaja tai asemapalveluita tuottava toimija voisi toimia asemanhaltijana. Tässä tapauksessa tulee ratkaista ao. toimijan ansaintalogiikka / rahoitus ao. tehtävien järjestämiseen.

On myös hyvä huomioida, että asemien omistus on tällä hetkellä jo merkittävästi hajautunut ja useat mahdollisista multimodaalisen matkustajaliikennekeskuksen omistajista ovat yksityisiä tahoja.

5. Mikä on näkemyksenne etenemistavasta 2? Millaisia vaikutuksia tällä etenemistavalla olisi?

Emme pidä vaihtoehtoa 2 kannatettavana.

Asemanhaltijan tehtävien vuoksi asemarakennusten omistajia ei ole tarkoituksenmukaista asettaa asemanhaltijoiksi, koska asemanhaltijan tehtävät eivät liity niinkään rakennukseen, vaan enemmänkin henkilöjunaliikenteen kirjallisiin toimintaohjeisiin, käyttösääntöihin, avustamispalveluihin, tiedottamiseen ja valitusten käsittelyyn sekä matkustajien turvallisuuteen.

Muistioloonnoksen mukaan asemanhaltijan rooli jäisi siis todennäköisesti ulkoistettujen palvelujen hankkijaksi eli olisi luonteeltaan palveluyksikkö, eikä niinkään sidottu fyysisen rakennuksen omistajuuteen. Näiden palvelujen järjestäminen aiheuttaa kustannuksia, eikä niitä siten voitane asettaa millekään yritykselle tehtäväksi ilman sopimusta kustannusten korvaamisesta.

Uusia velvoitteita asema-alueiden omistajille asetettaessa tulee huomioida, että merkittävä määrä asemarakennusten omistajista on yksityisiä ja asemien omistus on tällä hetkellä siten jo merkittävästi hajautunut.

6. Mikä on näkemyksenne etenemistavasta 3? Millaisia vaikutuksia tällä etenemistavalla olisi?

Näkemyksemme mukaan vaihtoehto 3 olisi toimivin.

Asemanhaltijan tehtävät ovat luonteeltaan palvelutyyppejä tehtäviä, jotka eivät ole sidoksissa asemarakennuksen omistajuuteen tai vastaava tehtävä kuuluu muun lainsäädännön nojalla rataverkon haltijalle. Tehtävät ovat luonteeltaan sellaisia, että ne sopisivat hyvin rataverkon haltijalle ja rautatieyrityksille.

Mahdollisen multimodaalisen matkustajaliikennekeskuksen asemapalveluita tuottava toimija tai haluttujen asemakeskusten omistaja voisi toimia näillä multimodaalisilla asemilla asemanhaltijana.

7. Mikä on näkemyksenne etenemistavasta 4? Millaisia vaikutuksia tällä etenemistavalla olisi?

Emme pidä vaihtoehtoa 4 kannatettavana.

Koska useat asemanhaltijan tehtävät ovat vaihtoehtoisia rautatieyritysten kanssa tai vastaava tehtävä kuuluu muun lainsäädännön nojalla rataverkon haltijalle, voi tämä vaihtoehto lisätä epätietoisuutta, kenen vastuulle tietyt tehtävät kuuluvat.

8. Puuttuuko arviomuistiolounnoksesta näkemyksenne mukaan jokin etenemisvaihtoehto? Miten arvioitte sen vaikutuksia verrattuna arviomuistiossa esitettyihin etenemisvaihtoehtoihin?

-

9. Haluatteko täydentää tai korjata arviomuistiolounnoksessa asemanhaltijan lakisääteisten tehtävien valvonnan nykytilasta tai muutostarpeista esitettyä?

-

10. Onko teillä muita kommentteja, jotka toivotte huomioitavan muistiossa kuvattujen asemanhaltijan lakisääteisten tehtävien järjestämisessä?

-

Kunnas Tuula
Senaatin Asema-alueet Oy